

Самооборонні кушові відділи, які чинили опір «загальній відплатній акції» польського війська. У квітні 1944р. більшість СКВ були переформовані на регулярні сотні УПА. Тоді ж з Волині на Холмщину прибуло два курені УПА з загону полковника Острозького та сотня «Вовки» Ягоди-Черники, з Карпом на Посяння надійшла сотня з курення «Сіроманці» під командою Яструба, ці військові відділи УПА прибули із завданням зупинити терор Армії Крайової та реорганізувати військові з'єднання Закерзоння; Було створено ВО «Сян», який поділявся на три тактичні відтинки (ТВ): «Лемко», «Бастіон», «Данилів». Діяльність ОУН – УПА на Закерзонні 1943-1945 рр. є позитивною в контексті захисту українського населення від польських «відплатних акцій». Вояки УПА здійснювали оборону діяльність для українського населення Закерзоння, яке масово підтримувало національно-визвольний рух за свободу і незалежність, забезпечуючи вояків необхідними засобами для існування. ОУН – УПА була єдиною політичною і військовою силою, яка продовжувала боротись за незалежність України в несприятливих воєнно-політичних умовах, її діяльність на Закерзонні була спрямована і на протидію депортації мирного українського корінного населення та була прикладом героїзму українського народу, основою для виховання нових поколінь свідомих патріотів, які втілять гасло «Воля народам і людині».

ЛІТЕРАТУРА

1. Сергійчук В. Трагедія українців Польщі. / Володимир Сергійчук. – Тернопіль: книжково-журнальне видавництво «Тернопіль», 1997. – 440с.
2. Літопис УПА том 16 Підпільні Журнали Закерзонської України 1945 – 1947 / [ред. Й. Потічний.] Торонто: Видавництво Літопис УПА, 1987. – 608 с.
3. Свинко Й., Лановик Б., Межовий край у вогні (Польсько-українські взаємини у 1944 – 1947 рр.)/ Й. Свинко, Б. Лановик. – Тернопіль: «Воля», 2004. – 340с.
4. Русначенко А. Народ Збурений. / А. Русаченко. – К., 2002. – 518с.
5. Мічкур П. Українська повстанська армія 1942-1952 / Петро Мічкур. - Львів: Книгозбірня Просвіти, 1991. – 376 с.
6. Киричук Ю. Історія УПА. / Юрій Киричук Тернопіль: книжково-журнальне видавництво «Тернопіль», 1991. – 407 с.
7. Судин Ю. Закерзоння 1939-1947: Хроніка подій / Юрій Судин, Данило Судин. – Львів: СПОЛЮМ, 2006. - 276 с.
8. Макар Ю.Холмщина і Підляшшя в першій половині ХХ століття / Юрій Макар. - Львів: Інститут Українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича, 2003. - 88 с.
9. В. В'ятрович Друга польсько-українська війна 1942-1947. / Володимир В'ятрович. – К.: Вид. дім «Києво-могилянська академія». – 288с.

Петрик Ю.

Науковий керівник – доц. Морська Н.Л.

ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА ЗА КАРЛОМ ЯСПЕРСОМ

У сучасному філософсько-науковому пошуку особливий інтерес викликають погляди мислителів минулого щодо історичного процесу. Цікавими постають роздуми Карла Ясперса про розвиток людства та народів, зокрема, поділ ним історичного розвитку на різноманітні етапи.

Зважаючи на актуальність досліджуваної теми, ми ставимо собі за мету цілісно дослідити особливі погляди К. Ясперса щодо періодизації історичного процесу.

Для того, щоб досягти поставленої мети, визначимо такі завдання: оцінити періодизацію історії за Ясперсом у його збірнику «Сенс та призначення історії»; проаналізувати суть та ознаки кожного періоду; дослідити їх вплив на подальший розвиток людства.

Об'єктом дослідження є періодизація історії у дослідженнях Карла Ясперса.

Предметом дослідження виступають особливості опису епох у творі «Сенс та призначення історії», їх зародження, особливості та наслідки.

Карл Ясперс, як і низка інших визначних філософів, намагався зрозуміти сенс історії, чому вона йде в одному напрямку, а не в іншому, яка її основна мета. Історія відрізняється від усіх процесів, як сенс від знаку, наслідковість в історії здійснюється у формі традиції [2, с. 490]. Ці роздуми розміщені у збірнику «Сенс та призначення історії». Сам збірник розділений на 3 частини: «Світова історія», «Теперішнє та майбутнє» і «Сенс історії». У першій із них автор поділяє історичний розвиток людства на чотири етапи: доісторія, великі культури давнини, осьовий час і т.зв. післяосьовий сучасний етап. Кожен із них характеризувався певними особливостями [6, с. 29].

Доісторія.

У цей час, власне, людина постає людиною у повному розумінні цього слова: відбувається її біологічний розвиток, вона оволодіває вогнем, винаходить мову, встановлює для себе певні правила, обмеження та заборони, входить у різноманітні групи, намагається пояснити світ за допомогою міфології. Історія бере свій початок тільки бл. 5000 років до н.е. В доісторичний період люди розселилися по Землі. Розселення відбувалося в середовищі обмежених регіонів, було розкиданим, проте, в той же час, носило єдиний характер: великі нешвидкі процеси непомітного виділення рас,

міфологічних систем, мов, поширення відкриттів [5]. Названі явища ще не можна назвати усвідомленими, адже вони ще знаходились у природному середовищі, але уже стали процесами людського життя. У доісторичний період відбувалося формування людини «як виду з усіма його характерними особливостями», закладалася основа людського буття. Роздробленість людей усувається у боротьбі, формуються нові, великі об'єднання. Вони виступають містком до історії, початок якої характеризується появою писемності [6, с. 71]. Доісторія - це найдовший етап, але він невідомий цьогочасній людині, бо тоді, власне, людина і з'явилася.

Великі культури давнини.

Тоді формуються основні утворення, що досягли значного рівня розвитку і поступово доходять до такого рівня організації, як держава. Сюди відносяться культури Шумеру, Аккаду, Вавилону, Єгипту, Еллади, Індійської цивілізації, Стародавнього Китаю [1].

У той же час людство залишає значну кількість як матеріальних (будівлі, записи), так і нематеріальних джерел (казки, вірування, традиції). Саме необхідність ірригаційних систем, державного апарату, писемності призводить до того, що з'являються народи з певними особливими ознаками, вслід за цим з'являються імперії – держави, що поглинули інші культури та включили їх території у свій склад. Давні цивілізації несли із собою стабільність [5].

Що ж їм дало цей розвиток, згідно з Ясперсом? Як вже згадувалося, це поява писемності (ще в IV тис. до н.е.). Писемність дає поштовх появі духовної аристократії. Окрім цього, варто виділити необхідність проведення ірригаційних робіт. Це зумовило більшу згуртованість людей, створило передумови для появи держав на берегах річок. Згуртованість людей призвела до появи народів – спільностей, що виділяли себе серед інших завдяки низці ознак: мова, культура, міфи тощо. Потім утворюються вже й імперії. Ясперс вважає, що найдавніші з них виникають у Месопотамії, а першопричина цього процесу – це потреба захисту землеробських земель від нападів кочовиків. І, звичайно, ще одна важлива передумова – це приручення коня. Воно стало корисним як для бою, так і для подолання великих відстаней [6, с. 72].

Осьовий час.

У світі тоді жили непересічні особистості: Будда, Конфуцій, Лао Цзи, Аристотель, Єремія та інші. На думку Ясперса, людина починає осмислювати буття в цілому, розуміє безмежність світу і в той же час свою безпомічність у ньому. Звичайно, в подальший період людство теж пройшло значну дорогу вперед, але саме осьовий час надав орієнтир для неї. Люди Заходу та Сходу починають обмін культурами, цінностями [6]. Варто зазначити, що це проявилось внаслідок греко-перських воєн, походів Александра III Македонського на Схід, зокрема, в Індію.

Це період, коли з'являється вісь – певна подія у світовій історії, що мала значення для всіх (для Заходу це, наприклад, Пришествя Христа). Проте Ясперс звертає нашу увагу на те, що не всі народи є християнськими. Існують також мусульмани, індуси, буддисти. Отже, не для всіх перехід між часом до нашої і нашої ери є віссю, основою. Хронологічно осьовий час – відстань між 800 і 200 рр. до н.е., сама ж вісь – приблизно 500 р. до н.е. За Карлом Ясперсом, це період між великими імперіями [6]. І тут можна із ним погодитись. Падають старі східні деспотії: Аккадська імперія Саргона Давнього була зруйнована, Старовавилонське царство під ударами асирійців захоплене (як потім і Нововавилонське, що його захопили перси), Єгипетська держава теж доживала свого віку, програвши «народам моря», асирійцям, персам, а потім і македонцям із греками, Асирійська імперія та Перська Ахеменідів у свій час теж відійшли у забуття. Після осьового періоду настав час для інших імперій, таких, як Римська чи Парфянське царство [3]. В той же час бачимо занепад на державному рівні колись могутніх грецьких полісів, котрі внаслідок македонського нашествия (якщо, звичайно, не вважати тодішню Македонію областю Греції), то в II ст. до н.е. вже римського, втрачають самостійність [1].

Ясперс поділяє народи того часу на три типи. Перший – так звані осьові. Це такі, що послідовно продовжували свою історію і зробили стрибок для подальшого прогресу. Сюди відносяться китайці (зокрема, тут варто виділити імперію Цінь), індійці (держава Чандрагупти), Персія (Ахеменіди), іудеї (славнозвісне Ізраїльсько-Іудейське царство) і греки (час дорійців, полісів, демократії, воєн із персами, походів Александра). Другий тип – народи, що не знали прориву. Прорив не був тим явищем, яке відбувалося повсюдно. Частина народів, що жили у той час, його просто-напросто не зазнали. Тоді ще існували відносно розвинуті Єгипетська держава Нового Царства чи царство халдеїв у Вавилоні, але вони не мали цього поступу, не дивлячись на їх контакти із, припустимо, греками. Так, вони мали успіх в державному управлінні, громадському житті, архітектурі і мистецтві, релігіях. Але вже відмирили. Відмирили і поступалися новим на тій же території (халдеїв змінили перси за Ахеменідів, їх греки, потім Сасаніди, Єгипет зазнав впливу спочатку Греції та Риму, християнства, а згодом уже й ісламу). У той же час індійці та китайці, інші творці культури Сходу на рівні із вавилонянами, персами чи єгиптянами, сприймаються нами краще. Але чи варто їх співставляти? Ясперс вважає, що це можна робити лише в період зародження і початкового розвитку (приблизно поч. III тис. до н.е.), але не пізніше, адже Китай та Індія зуміли пристосуватись до нових викликів часу, перебороли певну кризу і залишилися існувати.

Щоправда, вже дещо іншими. А можливо, Ясперс залишає поза своїм впливом сам факт взаємовпливу цивілізації або ж відсутність такого факту (адже не секрет, що Китай чи Індія не мали поруч себе таких сусідів, як Вавилон чи полісні греки із римлянами, котрі могли настільки змінити їх майбутнє)? Третій тип народів – так звані наслідуючі. З одного боку, це македоняни (Ясперс, вочевидь, притримується думки про різноманітність греків та македонян) та римляни, котрі просто не змогли «всією душею сприйняти» дух осьового часу, а тому змогли лишень досягти успіхів у політичному плані, проте не в духовному, де виступили лише позичальниками культури сусідів. Також існують північноєвропейські народи. Їх нордична душа (як вдало сказав Гегель) перебувала в дрімоті, а зі світом осьового часу вони зіткнулися лише тоді, коли набули власної ідентичності [6, с. 76-78]. Тут можемо згадати і їх активну роль у Великому переселенні народів, і напади на Британію чи континентальну Європу, «коли на її вулицях бродило середньовіччя» [4].

Післяосьовий етап.

К. Ясперс, після доволі детального опису осьового часу, не настільки прискіпливо віднісся до трактування останнього періоду своєї хронології в плані історизму. Він зазначає здебільшого загальні тенденції. В цей період людство продовжує розвиватися. Індія та Китай уповільнюються у своєму розвитку, Захід же переживає епохи активності [3]. Сюди можна віднести підкорення Римом сусідніх народів, падіння Риму та «темний час» середньовіччя, відкриття Америки та інших континентів європейцями, революції, раціональність, ідея свободи та лібералізму, народження націй у сучасному розумінні цього слова. Релігії дають багато позитиву, але на прикладі конфліктів Візантії із Сасанідами чи арабами ми бачимо у війнах уже і релігійні чинники [6, с. 83]. Упав старий світ античного Заходу, з'явилася доволі повільна у своєму розвитку середньовічна Європа. Наступає час занепаду, а у цей період формуються могутні культурні сили: германці та слов'яни на Заході, японці, малайці, сіамці на Сході. З'явилася германо-романська цивілізація, що переживає важкий шлях «темних віків». А тоді настає Відродження, провідну роль займають культура, а також наука, яка стала потім доволі важливою для Заходу [4]. Ясперс звертає увагу, що існує тенденція до змалювання Індії та Китаю як культур стабільних та вічних. Але в той же час, звертає увагу й на те, що коли після 1500 р. Європа зазнає такого розвитку, якого ще не бачила, то Схід потихеньку зазнає занепаду.

В той же час Європа характеризується різноманіттям: неоднакові кліматичні умови, географічна відокремленість різних частин дає різноманіття для її народів. Це різноманіття має потім вплив і на США, які творили в першу чергу саме європейці. Заходу властиві лібералізм, вільнодумство. Вільнодумство зумовлює суперечки між різними поглядами, це спонукає до пошуку істини, прогресу. Можливо, саме боротьба між державою та церквою (а це можна помітити і в боротьбі гвельфів та гібелінів, і за «культуркампу» Бісмарка) дала Заходу ту напруженість ситуації, а це в свою чергу породило енергію, з якою захоплювалися як політично, так і культурно інші цивілізації [6, с. 87-88]. Зросла роль науки та техніки, саме їм Ясперс відводить важливу роль у своїх роздумах. Але це не дає нам підстав вважати, що Схід назавжди зупинився. Навпаки, автор робить передбачення, що рано чи пізно тамтешні густозаселені цивілізації в якийсь час знову вийдуть вперед і реалізують свій потенціал.

Разом із тим, контактів Сходу та Заходу стає все більше, це дає змогу побачити відмінності між представниками цих цивілізацій, зрозуміти інших, намагатися жити в гармонії тощо. Саме так можна досягнути взаєморозуміння. Варто згадати, що сам Карл Ясперс пережив обидві Світові війни і це питання було доволі актуальним у тогочасній суспільно-політичній думці.

Отож, ми прослідкували логіку у викладі теорії періодів розвитку людства за К. Ясперсом. Проаналізували передумови їхнього виникнення, особливості протікання та наслідки. Погляди автора є досить цікавими та актуальними як для філософії, так і для історії й соціології. Своєрідність інтерпретації К.Ясперсом подій та процесів минулого слугує підставою для подальших ґрунтовних досліджень історії людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандровський О., Власов В. Історія стародавнього світу: Підруч. для 6-го класу загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2006. – 256 с.
2. Васильев В.В., Кротов А.А., Бугай Д.В. История философии: Учебник для вузов. / В.В. Васильев, А.А. Кротов, Д.В. Бугай. – М.: Академический проект, 2005. – 680 с.
3. История Европы. Т. 1. Древняя Европа. - М.: Наука, 1988. – 704 с.
4. История Европы. Т. 2. Средневековая Европа. - М.: Наука, 1992. – 808 с.
5. Культурно-историческая концепция К.Ясперса – [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://bibliofond.ru/view.aspx?id=17936http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/eduard_benesh_prezident_yakiy_dvichi_vtrativ_respu_bliku.html]
6. Ясперс Карл. Смысл и назначение истории: Пер. с нем. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.